

Les orquídies del Montseny Meritxell Maymó Reverter

Granollers: Museu de Granollers, 2004, 156 pàg.

Ressenya

Ursula Höpping

Especialista en orquídies

El Museu de Granollers va editar, dins la sèrie de catàlegs divulgatius, un llibre sobre les orquídies del Montseny. El tema sembla, a primer cop d'ull, bastant limitat: una sola família de plantes en una regió de només 300 km². A part d'una breu introducció a la biologia de les orquídies, el llibre manté fidelment el caràcter de catàleg. Presenta cadascuna de les espècies d'orquídies que es troben ara al Montseny, totes amb una pàgina de text i una de fotografies. Tot i així, aquesta única família de plantes ha donat matèria per a un llibre bastant sumptuós de 150 pàgines.

El llibre es dirigeix tant als visitants del Montseny que tenen ulls per a les plantes, encara que no sàpiguen gaire sobre orquídies, com al creixent grup d'orquidòfils, els amants d'aquestes flors tan fascinants. Per als lectors poc coneixedors de les orquídies europees, amb aquest llibre s'obre tot un món de descobriments, un

repte per a les seves excursions i una font de gaudi i admiració. Conèixer totes les orquídies d'una regió té un aspecte esportiu: no és fàcil del tot, no és impossible, desafia i premia amb bellesa i satisfacció. Per als entesos en orquídies, aquells qui guarden a les seves prestatgeries volums gruixuts i cada vegada més exhaustius sobre les orquídies autòctones d'Europa, el llibre de Meritxell Maymó ofereix una còmoda documentació de l'inventari de les espècies del Montseny i també una síntesi d'opinions sobre algunes classificacions d'espècies i variants. Aquestes persones inclouran el llibre en les seves col·leccions de guies locals i regionals d'orquídies, un gènere de llibres que està proliferant des de fa més de trenta anys a tot Europa i, des de fa alguns anys, també a casa nostra.

El llibre impressiona de seguida per la seva bellesa, i no em refereixo a les orquídies sinó al producte paper, a l'edició. Està fet

amb ambició, cura i bon gust. És bonic en bona part per la manera d'usar i manipular les fotografies en el disseny del llibre, també pel format quadrat, característic dels catàlegs del Museu, i per la qualitat del paper. En les quasi 20 pàgines de la primera part, l'autora parla de les orquídiades en general, de les seves formes, dels seus hàbitats i dels riscos de desaparició. Les explicacions, sempre clares, estan acompanyades de notes manuscrites en facsímil i de dibuixos seus. Qui ha vist la Meritxell treballant al camp coneix aquests dibuixos i aquests apunts del seu bloc i recorda el sentiment d'enveja tot observant la seva mà hàbil i ràpida. És un encert d'aquesta edició el fet de reproduir aquestes notes i apunts manuals, perquè alleugereixen i embeleixen les pàgines.

La part principal de llibre, el catàleg d'orquídiades pròpiament, està estructurada en 15 capítols, segons els 15 gèneres d'orquídiades presents al Montseny. Els gèneres estan relacionats per ordre alfabètic. Si el Montseny acull més d'una espècie d'un gènere, es dedica una pàgina de text a la descripció dels trets generals, aquells trets que els seus membres tenen en comú. Si al Montseny només trobem una sola espècie del gènere, una única explicació del nom del gènere es llegeix com a introducció.

Les presentacions de les espècies segueixen totes el mateix patró: etimologia del nom, descripció botànica, època de floració, pol·linització i distribució. L'autora utilitza els noms segons les darreres convencions oficials

i també menciona els noms científics que s'utilitzaven abans i els noms populars, quan en tenen. La descripció botànica és allò que més interessa, tant el principiant com l'aficionat al tema, i tots dos estan d'enhorabona, perquè el llibre els presta un servei valuós. Aquells qui porten el llibre a la motxilla i aquells qui el deixen a casa per després, en tornant de l'excursió, identificar les orquídiades fotografiades en paratges del Montseny, no saben quant temps s'estalvien: hores de buscar, dubtar i fullejar llibres que no són precisament de la zona en qüestió. Les descripcions van des de la forma de la tija, de les fulles i de la inflorescència fins als elements de la flor, amb exposicions sempre molt clares i sense estalviar detalls dels trets diferencials i crítics, els que ens permeten separar una espècie d'una altra. Per exemple: «La tija és prima i plena, i té de 3 a 8 fulles lanceolades, gairebé sempre maculades.» La qualitat d'aquestes descripcions és sens dubte mèrit de l'autora, biòloga i professora, però és també el resultat d'una llarga evolució i perfeccionament de llibres anteriors de Catalunya i de països veïns. A la solidesa i autenticitat de les classificacions i explicacions de cada espècie han contribuït nombroses amistats del Montseny i aficionats a les seves flors. Ajupits al voltant d'una planta, discutint, olorant i assenyalant han arribat a un acord, o gairebé, sobre la identificació. (L'únic cas en què encara no hem arribat a un acord és el de l'enigmàtica flor blanca de la Calma, potser una variant de *Platanthera*, que també apareix al llibre.) En total es presenten quaranta-cinc espècies.

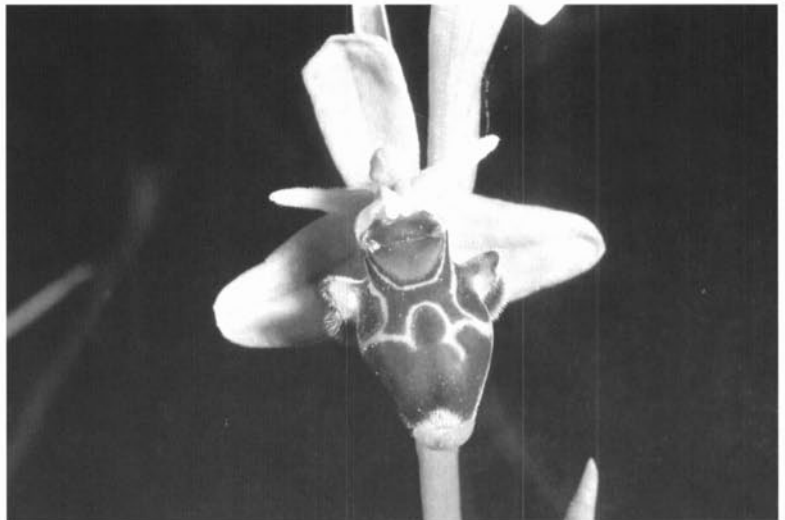
L'autora ha preferit no indicar llocs concrets on buscar i veure orquídiades. Quan hom es deixa inspirar pel llibre i es calça les botes, primer ha de llegir les informacions sobre l'època de floració, després ha de fixar-se en el tipus de vegetació i sòl per on passarà i, finalment, cercar pel seu compte i obrir bé els ulls. El llibre no recomana itineraris concrets prometedors, però si fullejant-lo, llegint sobre els hàbitats de les espècies, algú arriba a la conclusió que entre el segon cap de setmana de maig i mitjan juny els prats i les zones obertes del Montseny haurien de recompensar la visita, no està gens equivocada.

El llibre està farcit de fotografies: s'hi dediquen més pàgines que als textos. Algunes ocupen tota la superfície de la pàgina i d'altres apareixen fins i tot com a ombres pàl·lides al darrere dels textos. Deixant de banda aquestes fotografies de fons, el llibre està il·lustrat per 108 meravelloses fotografies. Aquí l'autora ha comptat amb la participació d'un nombrós grup de fotògrafs: Esteve Clapés, Joaquim Ferràndiz, Cesc Garsot, Jofre Ninou, Carme Nogués, Miquel Ranea, Martí Sallés, Jordi Vila, Jaume Viure i Christopher Witty.

Vint-i-dues fotografies acompanyen les explicacions de la primera part del llibre, entre les quals hi ha autèntiques joies, com per exemple, les instantànies de la pol·linització; aquestes fotografies de l'abella dins una *Ophrys lutea* són sensacionals. Les setanta fotografies que presenten les espècies estan davant de les explicacions textuals. El disseny

gràfic de les pàgines de fotografies és amè i bonic, i malgrat l'aparença que les fotografies estan una mica com deixades de qualsevol manera damunt d'una taula de treball, unes a sobre de les altres i sense respectar les línies rectes del llibre, informen rigorosament d'allò que les distingeix d'espècies semblants: detalls com ara l'espeló, l'estigma o les formes i els colors dels pètals. Les fotografies informen tant com mil paraules, sense deixar de mostrar la bellesa de les flors. Totes provenen d'un ric fons d'imatges d'una desena d'orquidòfils apassionats però amateurs.

Les quinze generoses fotografies a tota pàgina que introdueixen un nou gènere s'allunyen de la documentació sòbria. Juntament amb l'alegre bellesa del disseny, fan que el llibre destaquï entre les guies d'orquídies regionals i locals. A través d'aquestes fotografies el llibre admet que els qui les busquen no ho fan tan sols per curiositat científica, sinó també per ganes de deixar-se encantar i excitar. Aquestes fotografies donen una idea d'allò que hom sent quan mira per la lupa de l'objectiu macro l'interior d'una flor d'orquídia. Quan hom concentra la mirada en les elegants espirals, les cavitats enigmàtiques o els velluts entreviscosos i quan hom sent el cant del cucut, del pinsà o del rossinyol com a música de fons, llavors salta alguna cosa des de dins de la flor al nostre interior. Una fada petita, un follet o, si més no, un record immortal. Viurà en el teu cor per sempre i et farà sortir a la recerca d'aquestes flors cada primavera, any rere any.

Les fotografies prenen un gran protagonisme en aquesta obra. D'adalt a baix: *Cephalanthera rubra*, *Dactylorhiza sambucina* i *Ophrys scolopax*. (Fotografies: Cesc Garsot -adalt- i Christopher Witty -centre i abaix)